

KRIMINALPOLITISKA SÄLLSKAPET I GÖTEBORG

har under 1956 hållit fem sammanträden, varvid behandlats följande ämnen: 10/2 „Några erfarenheter av fångvårdens räjongplan“ (inledare: fångvårdsdirektören *Fritz Serenander*, Göteborg); 27/2 „Begreppen 'farlighet' och 'ansvar'“ (inledare: professor *Ake Petzäll*, Lund); 14/5 „Judiciella och administrativa myndigheters förfarande med unga lagöverträdare. Jämförelse mellan förhållandena i Sverige och Kalifornien“ (inledare: jur. kand. *Ola Nyquist*, Uppsala); „Erfarenheter av ungdomsfängelse“ (inledare: doktor *Ring Lundquist*, Göteborg) samt 22/11 „Metodiska problem vid utredningar av vittnens trovärdighet“ (inledare: docenten *Arne Trankell*, Göteborg).

Sällskapets angelägenheter handhas av en möteskommitté, som under 1956 utgjorts av följande personer: överläkaren *Martin Tjellström*, fångvårdsdirektören *Fritz Serenander*, advokaten *Curt Blomqvist* samt statsåklagaren *Mårten Stiernström*. Mötesförhandlingarna ledas av en för varje sammanträde utsedd ordförande. Sällskapet hade vid 1956 års utgång 86 ledamöter.

M. S.

Litteratur.

Johs. Andenæs: Alminnelig strafferett. Akademisk Forlag, Oslo 1956. 544 s. Anm. af Professor Ivar Agge.

Det måste betecknas som en vetenskaplig händelse av första ordningen, när den nordiska rättslitteraturen berikas med en omfattande handboksmissig framställning rörande ett helt rättsområde eller något väsentligt avsnitt därav. Icke minst gäller detta för straffrättens vidkommande. Den snabba utvecklingen i vår tid av rättsvetenskapen bort från normativ positivism i riktning mot rättsrealism och rättssociologi avspeglar sig kanske tydligast i den moderna straffrättens förändrade innehåll samt de kriminalpolitiska reformernas praktiskt-sociala inriktning. Dessa drag i utvecklingen äro särskilt markerade inom det skandinaviska rättsområdet. De nordiska ländernas kriminalvetenskap är av modernt och originellt snitt i sin påtagliga strävan bort från både begreppsjurisprudens och oklar värdefilosofi i riktning mot social realism, och den hos oss förda kriminalpolitiken med dess praktiska inriktning har på många håll utomlands rönt betydande intresse och uppskattning.

De nu berörda förhållandena medverka till att straffrättsliga handböcker och läroböcker snabbt föråldras, åtminstone till vissa delar, även om de klassiska verken fortsätta att äga betydelse både för forskningen och för tolkningen av gällande rätt, som ju vanligen är att för-

stå såsom resultatet av en utvecklingsprocess i lagstiftning och rättspraxis. I den nordiska straffrättslitteraturen kan man peka på vissa grundläggande arbeten på den allmänna delens område, vilka utgöra vetenskapliga standardverk men som nu ej kunna anses direkt användbara för undervisning och rättstillämpning; särskilt tänker jag då på handböcker av *Goos* och *Torp* i Danmark, av *Forsman* i Finland, av *Hagerup* i Norge och av *Hagströmer* i Sverige. Deras vetenskapliga betydelse har varit synnerligen stor, och de kunna alltjämt konsulteras med utbyte. Av nyare datum äro *Skeies* framställning av den norska straffrätten, de välkända lagkommentarerna av *Krabbe* resp. *Kjerschow* och de officiösa kommentarerna till den nya svenska lagstiftningen om de särskilda brotten, där också vissa allmänstraffrättsliga bestämmelser tolkas.

Behovet av samlade fullt moderna framställningar av nu ifrågavarande område av kriminalvetenskapen har, särskilt efter kriget, gjort sig alltmer påmint men synes nu vara på väg att bli fyllt. Bäst tillgodosedd har därvid den danska rättsvetenskapen blivit genom *Stephan Hurwitz'* imponerande prestation att under loppet av några få år utarbeta omfattande framställningar av kriminalrättens allmänna såväl som dess speciella del samt en handbok i kriminologi, som saknar motstycke i nordisk och över huvud i europeisk litteratur. Med det arbete av *Johs. Andenæs*, vilket härmed presenteras för nordiska kriminalister, har norsk straffrättslitteratur fått en motsvarighet, vad kriminalrättens allmänna del beträffar. Det må redan från början konstateras, att arbetet är ett synnerligen förnämligt verk, som i hög grad präglas av författarens starka personlighet och till sin uppläggning är modernt och originellt på ett sätt som väcker läsarens synnerliga intresse. Då anmälaren i det följande skall tillåta sig att till diskussion upptaga vissa metodologiska spörsmål, sker detta närmast i syfte att belysa det som är nytt i fråga om stoff och metod och ej för att öva kritik på de punkter, där delade meningar kunne råda om målsättningen och framställningstekniken, för ett arbete på ifrågavarande område.

Andenæs har gått väl rustad till sitt värv. På det straffrättsdogmatiska området har han kunnat bygga på sin kända doktorsavhandling om underlåtenhetens straffbarhet, där ett flertal av straffrättsteoriens grundfrågor, bl. a. rättsstridighets- och kausalitetsproblemen, erhållit en djupgående undersökning. Även i metodologiskt häseende har han i sin handbok fullföljt de strävanden till en "individualiserande" metod, baserad på tolkningen av lagens olika straffbud, som präglar hans behandling av det straffrättsliga passivitetsproblemet. Vad beträffar de kriminalpolitiska och kriminologiska partierna av handboken, har författaren i stor utsträckning kunnat utnyttja den stora mängd av betydelsefulla uppsatser och diskussionsinlägg som han under årens lopp publicerat i tidskrifter och mötesförhandlingar både i nordiska och internationella sammanhang. Särskilt ha dessa mindre arbeten sysslat med de grundläggande frågorna om determinism, skuld och tillräknelighet samt om allmänpreventionens verkningssätt och rela-

tiva betydelse på olika brottsområden. Som ett förstadium till verket får väl också räknas det stencilerade kompendium (i fyra delar), som Andenæs under senare år utgivit till gagn för den juridiska undervisningen, ett arbete som kommit till användning även i övriga nordiska länder.

Det sist sagda leder över till det allmänna spørsmålet om förhållandet mellan läroböcker och vetenskapliga handböcker på rättsvetenskapens område. Behovet av fullödlig litteratur för det akademiska rättsstudiet är påtagligt, och bristen på sådan litteratur har, ej minst i Sverige, tidvis varit besvärande på åtskilliga områden. Den nutida undervisningens tyngdpunkt förskjutes alltmer till rättsfallsseminarier samt till behandlingen av speciella problem bort från de gamla katederföreläsningarna över sammanhängande partier av straffrätten. Möjligen utgöra kriminalpolitiken och reaktionssystemet härvidlag undantag. Det anförda torde — i den mån förhållandena gestalta sig så som nyss angivits — leda till att en lärobok måste få en viss utförlighet och tyngd, då ju studenterna på viktiga områden helt ha att lita till den tryckta framställningen, ej blott för att inhämta erforderligt kunskapsstoff, utan också för att förvärva verklig förståelse för rättsreglernas mekanism och samspel med varandra och för de rättspolitiska skäl och historiskt-irrationella förhållanden, som ligga bakom den positiva rättens faktiska innehåll. Särskilt på ett ur teoretisk synpunkt så pass komplicerat rättsområde som straffrättens allmänna del ställes därför en läroboksförfattare inför avsevärda svårigheter av pedagogisk natur med hänsyn bl. a. till framställningens disposition och utförlighet och till avvägningar av abstrakt begreppsanalys mot en mera konkretiserad, på praktiska exempel byggd redogörelse för rättsstoffet. Vad angår de särskilda metodproblem som hänföra sig till framställningen av det straffrättsliga reaktionssystemet, skall jag återkomma till dem i ett följande sammanhang.

I fråga om de dogmatiska partierna av straffrättens allmänna del måste sålunda den för studiet grundläggande läroboken få en karaktär som ej skiljer sig nämnvärt från den vetenskapliga handbokens, låt vara att framställningen måste göras knappare och doktrinära kontroverser av övervägande teoretisk art endast kunna antydvas eller måste helt utelämnas. Denna stramare hållning behöver emellertid ej betyda, att lärobokens vetenskapliga karaktär går förlorad, utan det synes möjligt att en lärobok i betydande utsträckning fyller även handbokens syften att vara till vägledning för praxis och för den som avser att fördjupa sig i ett särskilt problemkomplex och därvid behöver klar och säker orientering i fråga om den inhemska och utländska vetenskapens nuvarande ståndpunkt i olika hänseenden. Skola dessa senare uppgifter fyllas, torde det i regel vara nödvändigt att arbeta med en tillräcklig litterär apparat. Sålunda ökas en läroboks praktiska och vetenskapliga värde avsevärt, om författaren genomgående lämnar fylliga hänvisningar icke blott till standardverken i inhemska och närstående länders doktrin utan ock till specialarbeten av betydelse för

en mera ingående penetration av de särskilda problemen. Med hänsyn till det nordiska samarbetet på det rättsliga fältet ligger det nära till hands att ej blott det egna landets utan även grannländernas, f. ö. ganska sparsamma, litteratur redovisas, även om det naturligtvis ej kan bli fråga om någon bibliografisk fullständighet i fråga om smärre tidskriftsuppsatser eller liknande vetenskapliga inlägg. Beträffande icke-nordisk rättsvetenskap får man i regel nöja sig med hänvisningar till sådan standardlitteratur, vilken i sin tur utmärkes av fylliga bibliografiska upplysningar.

Om man nu mot bakgrunden av dessa allmänna reflexioner vill söka karakterisera Andenæs' verk "Almindelig strafferett", är det tydligt att den främst syftar till att fylla behovet av en modern och tillräckligt utförlig framställning av ämnet för studiebruk. Som lärobok motsvarar boken högt ställda anspråk. Stoffet är väl sovrat och disponerat. Författarens sätt att ställa problemen är alltid intresseväckande och hans utredningar av de skilda frågorna instruktiva och lättillgängliga. Stilen är ledig och medryckande och vittnar om författarens framstående egenskaper som föreläsare. Någon gång kan man måhända finna framställningssättet väl kåserande och sakna mera exakt utformade begreppsbestämningar och närmare utförda teoretiska distinktioner. Författarens tydliga strävan efter ett praktiskt grepp även om mera teoretisk färgade problem är emellertid förtjänt av allt erkännande, även om teoretikern stundom känner sig en smula otillfredsställd. Den av Andenæs valda metoden i nu berörda hänseende torde i viss mån sammanhånga med hans i arbetet framträdande målsättningar i fråga om straffrättsstudiet och den vetenskapliga inriktningen av kriminalvetenskapen, spörsmål till vilka jag strax återkommer.

Det föreliggande arbetet fyller emellertid ej blott lärobokens uppgifter utan skänker därutöver åtskilligt annat av stort värde. Man kan kanske icke säga att det framträder som en vetenskaplig handbok i straffrätt med tyngdpunkten lagd på de dogmatiska och begreppsanalytiska frågeställningarna. I detta avseende har Hurwitz' inledningsvis nämnda arbete om kriminalrättens allmänna del åtskilligt mera att ge. Naturligtvis är även Andenæs' framställning i stora stycken djupgående och klarläggande, men han har tydligtvis icke betraktat som sin huvuduppgift att mera ingående analysera begreppsbildningen och systembyggandet på berörda områden av doktrinen t. ex. i fråga om brottsbegreppets element eller dolusläran och försöksläran. Utan att närmare uppehålla sig vid doktrинens olika lösningsförsök går han direkt in på en redogörelse för och analys av norsk rätts ståndpunkt i varje särskilt fall på grundval av ett omsorgsfullt studium av lagen och dess förarbeten och under ett samvetsgrant beaktande av rättspraxis. Endast mera sporadiskt förekomma jämförelser med främmande rätt, även om man rättvisligen måste erkänna att författarens förtrogenhet särskilt med nordisk straffrätt i övrigt ofta framskyntar. Att ett verk av föreliggande typ ej kan lämna något större utrymme åt komparativa redogörelser är emellertid uppenbart.

Något betänkeligare förefaller mig Andenæs' tydliga obenägenhet för mera fullständiga, konsekvent genomförda litteraturhänvisningar, i varje fall beträffande icke-norsk doktrin. Författaren har själv i förordet till sitt arbete pekat på vanskeligheterna att här finna en gyllene medelväg. Mot hans princip att icke i varje särskilt avsnitt hänvisa till generella nordiska framställningar i ämnet kan man måhända ej rikta några vägande anmärkningar. Däremot kan man känna sig tveksam beträffande hans ståndpunkt i fråga om specialavhandlingar (häri inbegripes givetvis tidskriftsuppsatser). Andenæs gör härvidlag ett begränsat urval och förklarar, att han nämnt dylika arbeten i den utsträckning som han har tänkt sig att detta kan vara av praktiskt värde för läsaren. Bortsett från att det ej synes alldeles klart vilken läsare — studenten, den praktiske brottsmålsjuristen, vetenskapsmannen — som författaren här närmast haft i tankarna, måste ett sådant urval te sig något godtyckligt. För arbetets begagnande som handbok torde större fullständighet, även beträffande uppsatsfloran, ha varit påkallad. Endast helt föråldrade och inaktuella eller vetenskapligt betydelselösa arbeten kunna utan saknad lämnas utanför. Genom enkla hänvisningar behöver ej notapparaten svälla ut över hövan, och framställningen i själva texten beröres i regel ej av denna bibliografiska komplettering. Naturligtvis är det en delikat uppgift för en recensent att nämna några särskilda arbeten från det egna landets litteratur som saknas eller ej synas ha tillräckligt utnyttjats av författaren, trots dennes imponerande litteraturkännedom. Jag vill dock nämna några exempel, vilka alla avse större framställningar som kunna tänkas ge uppslag och vidare hänvisningar för den som vill tränga djupare in i särskilda problem. Varken i de inledande kapitlen eller i det omfattande partiet om reaktionssystemet omnämnes — såvitt jag kunnat finna — *Strahls* betydelsefulla standardverk om "Påföljder för brott" eller anmälares "Studier över det straffrättsliga reaktionssystemet". I § 31 lämnas ingen hänvisning till *Welters* inträngande studie över "Straffansvar vid rus". Vid § 26 omnämnes väl *Hurwitz'* kända arbete om "Kollektive Eheders pønale Ansvar" men ej den betydligt senare, omfattande avhandlingen av *Thornstedt* "Om företagaransvar". Härtill skulle kunna läggas åtskilliga uppsatser bl. a. i Svensk juristtidning och i vissa nyare samlingsverk som behandla principiellt intressanta problem och hade varit förtjänta att anmärkas.

För de kriminologiska och kriminalpolitiska avsnittens vidkommande är självfallet en kraftig gallring nödvändig i snårskogen av uppsatser, rapporter och diskussionsinlägg. Det kan därför ej förebrås författaren om vissa ojämnheter komma till synes i denna del. Jag vill blott nämna, att Andenæs väl omnämnt ett par smärre skrifter av *Kinberg* men ej synes ha åberopat samme kriminologs huvudarbete "Basic problems of criminology". I fråga om statistiska utredningar, klientelundersökningar och liknande resultat av primärforskning har författaren på ett för övriga nordiska kriminalister ytterst värdefullt sätt ingående redovisat det norska materialet. Det kan ej rimligtvis

förväntas att han med samma fullständighet skulle behandla motsvarande material från övriga nordiska länder. Åtskilligt härav åberopas likväl, ehuru författaren till synes ej helt utnyttjat exempelvis de resultat som nåtts i Sverige vid de klientelundersökningar, som med hänsyn till recidivrisk och andra kriminologiska data utförts i samband med vissa offentliga utredningar under senare år.

Nu är givetvis mycket väl möjligt, ja högst sannolikt, att Andenæs beaktat den litteratur som sålunda ej uttryckligen åberopats. Läsaren lämnas emellertid i ovisshet i vilken utsträckning de problemställningar, som behandlas i vissa av de nämnda dogmatiska och rättspolitiska arbetena, ha sin motsvarighet för norsk rätts vidkommande och huru författaren ställt sig till de lösningar och rekommendationer de lege ferenda som framlagts i dem.

Det kan synas som om anmälararen fäst överdriven vikt vid de erinringar som sålunda kunna gramföras i fråga om Andenæs' citeringsmetod. I själva verket implicerar kritiken en synnerligen hög uppskattning av det framlagda arbetet, nämligen i så måtto, att dess betydelse som uppslagsbok och vägledande standardverk om straffrättens allmänna del sträcker sig utöver de nationella gränserna och att boken förvisso kommer att visa sig outhärlig ej blott för norska utan även för övriga nordiska kriminalister. Med hänsyn härtill äro litteraturhänvisningarnas relativa knapphet och frånvaron av en komplett litteraturförteckning att beklaga.

Det fällda prognostiska omdömet om bokens användning på olika håll vilar till icke ringa del på insikten om det nya och värdefulla i Andenæs' uppläggning av arbetet i stort och hans metod att sammanställa och behandla stoffet i de väsentliga avsnitt som beröra det straffrättsliga reaktionssystemet och kriminalpolitiken. Författaren redogör själv för sitt program i förordet till boken. Det framhålles där — enligt min mening med full rätt — att den moderna straffrättsjuristen ej blott står inför rättstillämpningsproblem utan måste ha kunskaper om de realiteter med vilka straffrättskipningen har att räkna. Han måste veta vilka människor det är som drabbas av de straffrättsliga påföljderna, vad det är som bringar dem i konflikt med lagen och hur rättsreaktionerna verka på dem och på samhällsmedlemmarna i övrigt. Kort sagt, ett icke ringa mått av kriminologisk kunskap kräves för att straffrättsundervisningen skall fylla sin uppgift. Andenæs framhåller också vikten av att brottmålsjuristen gör sig förtrogen med den kriminalpolitiska debatten i en tid och i ett samhälle, där åsikter och värderingar bryta sig mot varandra, där rationella och irrationella moment äro sammanvävda i tankegångar och föreställningssätt och radikala reformkrav framställas, vilka sikta till straffets totala ersättande med terapeutiska vårdformer.

Författaren söker till en början förverkliga detta pedagogiska program genom att inleda sin lärobok med en ganska fyllig redogörelse för grundläggande kriminologiska fakta och den moderna kriminalpolitiska debatten. Vad som anföres i dessa delar kännetecknas av

säker behärskning av det kriminologiska stoffet, av sund skepsis och av en skicklig och klok avvägning av det som synes rimligt och riktigt både i traditionell straffrätt och de moderna reformsträvandena. Denna inledning är i hög grad läsvärd.

Arbetets tyngdpunkt, kvantitativt sett, ligger i den utförliga framställningen av reaktionssystemet enligt norsk straffrätt. Det är även här som det verkligt nya och personliga i Andenæs' metodik klarast kommer till uttryck. Icke blott den gällande rättens nog så invecklade regelsystem redovisas utförligt, utan även de kriminalpolitiska aspekterna på de olika brottspåföljderna och sättet för deras tillämpning i praktiken belysas inträngande och fängslande. Rikhaltiga upplysningar om andra länders motsvarande behandlingsformer och mängder av statistiska uppgifter till belysning av de skilda påföljdernas användning och utfall i Norge återfinnas insprängda på lämpliga ställen i framställningen. Med en måhända något djärv liknelse kan man karakterisera den vetenskapliga metoden så, att den rent juridiska normexegesen på många punkter har ingått en kemisk förening med den kriminologiska realiakunskapen och de kriminalpolitiska motiveringarna. Givetvis har denna nya metod stundom ställt författaren inför vissa dispositionssvårigheter; sålunda kan det diskuteras, om det statistiska stoffets fördelning mellan § 4 och exempelvis §§ 40, 45 och 47 genomgående är lycklig.

Den nu i korthet skildrade framställningsmetoden (som i viss utsträckning begagnats även i Strahls standardverk om brottspåföljderna) är ägnad att ställa läran om straff och andra brottspåföljder i en klarare belysning och att väcka läsarens odelade intresse. Man kan emellertid ställa sig frågan, om det icke spränger ramen för en lärobok i straffrättens allmänna del att till gemensam framställning söka gripa om så disparata ämnen som de traditionella dogmatiska partierna av straffrätten, främst läran om brottet, samt viktiga moment av kriminologi och kriminalpolitik. Dessa betänkligheter ökas om man besinnar, hur hastigt — nästan explosionsartat — dessa senare vetenskapsgrenar utvecklas både här hemma och i det internationella vetenskapliga arbetet. Författaren löper alltid risken att behandla något av dessa ämnen mera koncentrerat än de övriga. För det nu föreliggande arbetets vidkommande hade man måhända önskat en något fyligare framställning av de traditionella, rent straffrättsliga kapitlen om brottet som normativ företeelse. Å andra sidan ökar bokens inledningskapitel läsarens aptit på en något utförligare kriminologisk och allmän kriminalpolitisk orientering än författaren av hänsyn till bokens omfång ansett sig böra lämna.

Enligt mitt förmenande kommer utvecklingen inom kriminalvetenskapen att leda därhän, att straffrättens allmänna del läroboksmässigt måste uppdelas i två från varandra fristående delar: å ena sidan läran om samhällets åtgärder mot kriminalitet (och annan asocialitet), framställd på bred kriminologisk och kriminalpolitisk basis, och å andra sidan läran om brottet som normativ företeelse, varvid de allmänna

resonemangen och rättsreglerna böra framställas under ständigt hän-
syntagande till de särskilda brottstyperna i strafflag och specialstraff-
rätt.

Med detta framtidsperspektiv för ögonen vill anmeldaren för sin del
betckna Andenæs' bok såsom ett betydelsefullt pionärarbete för för-
verkligandet av önskemålet om en syntetisk „reaktionsvetenskap“ i
ovan angivna mening. Även om verkets största betydelse ligger på det
metodologiska planet och dess tyngdpunkt, innehållsmässigt sett, på
reaktionslärans område, får detta naturligtvis ej undanskymma det
faktum, att den dogmatiska framställningen av läran om brottet även-
ledes är en förnämlig prestation, som på ett instruktivt sätt skänker
läsaren en ingående kunskap om väsentliga delar av norsk straffrätt.
Nordens kriminalister likaväl som författaren äro att lyckönska till
det betydande verkets fullbordan.

Ivar Agge.

Ivar Agge, Gunnar Boalt, Bo Gerle, Maths Heuman, Carl-Gunnar Janson,
Olof Kinberg, Sven Rengby, Torgny Segerstedt og Thorsten
Sellin, *Kriminologi*. Kriminologisk Handbok utgiven av Karl
Schlyter. Del I. Stockholm 1955. 429 sider. Pris sv. kr. 39,50.

I flv. præsident *Karl Schlyters* kriminologiske håndbogsrække,
hvoraf bindene III—VI tidligere er udkommet, første bind i 1946, har
bind I set dagens lys i slutningen af 1955. Det er et anseligt værk, der
nu nærmer sig sin afslutning. Tilbage står — så vidt man kan se af
planen — kun bind II, Brottet och dess bekämpande. Blandt skandina-
viske kriminologer har første bind været imødeset med forventninger,
som den foreliggende bog i stort omfang har indfriet.

Det er et udpræget samlevværk. Redaktøren, der i sit redaktionelle
arbejde har fået støtte af *Ivar Agge*, fremhæver, at bogen ikke giver
udtryk for nogen kriminologisk enhedsopfattelse. Videnskabsmænd
med vidt forskelligt udgangspunkt har her helt uafhængigt af hinanden
fremlagt deres syn på forskellige kriminologiske spørgsmål, og de en-
kelte bidrag gengiver slet og ret forfatterens egne erfaringer og syns-
punkter. Denne alsidighed i behandlingen af emnet anser Schlyter
udelukkende for at være til gavn for læserne. På dette punkt kan man
nok have sine tvivl, men herom senere.

Sellin giver i indledningen en oversigt over kriminologiens historie
og slutter med at fremhæve, at kriminologien ikke eksisterer som *vi-
denskab*. Sociologien studerer kriminaliteten som socialt fænomen, og
anvender her sociologiens grundbegreber og videnskabelige teknik.
Psykologer, psykiatere, arvelighedsforskere m. fl. bidrager på lignende
måde til den kriminologiske kundskab, for så vidt de anvender deres
forudsætninger og specielle videnskabelige træning til at udforske pro-
blemer, der er af betydning for en udvidet forståelse af kriminaliteten.
Af denne grund, og fordi kriminaliteten er et vigtigt samfundsproblem,
er der „behov av en ämnesgren som samlar, analyserar och koordine-

rar resultatene af all denne forskning och påvisar hur de kunna bäst användas i praktiken för att nå ett socialt önskvärt mål. Vi kunna gärna kalla denna ämnesgren kriminologi och lämna åsido hela striden om denna kriminologi är „ren“ eller ej, en naturvetenskap eller en humanistisk vetenskap“.

Agge har forfattet bogens fem første kapitler, der handler om 1) kriminologiens begreb, almene karakter og forhold til andre videnskaber, 2) kriminologiens praktiske betydning, 3) kriminologiens forskningsobjekt, 4) forskellige forskningsgrene og metoder indenfor den kriminologiske videnskab, og 5) den kriminologiske litteratur.

I tilslutning til Sellin fremhæver han, at kriminologien arbejder med et konglomerat af erfaringer og iagttagelser, som er vundet indenfor en række forskellige videnskaber. Han understreger, at kriminologien tjener praktiske formål. Den er en „clearingcentral“ for videnskaber, som kan forøge vort kendskab til kriminaliteten og nyttiggøres for en rationel kriminalpolitik. Området er så stort, at det ikke længere kan behandles af en enkelt forsker, team-work er blevet en nødvendighed.

I afsnittet om kriminologiens forskningsobjekt fremhæver forfatteren, at kriminalitet ikke fra social- eller individualpsykologisk synspunkt er nogen enestående, fra andre fænomener væsensforskellig foreteelse. Den er nærbeslægtet med andre symptomer på mangelfuld social tilpasning. Det er derfor et problem, hvilken betydning de juridisk-normative sondringer har ved afgrænsningen af kriminologiens objekt. Dette problem diskuteres indgående, og en række forsøg på at opstille et autonomt kriminologisk forbrydelsesbegreb refereres. Agge konkluderer, at kriminologien ikke har noget selvstændigt, specifikt forskningsobjekt, så lidt som det er en autonom videnskab. Det ligger dog fast, at den må tage sit udgangspunkt i det juridisk-normative forbrydelsesbegreb, selv om forsøget på at opspore kausalsammenhæng kan føre forskeren langt ind på andre videnskabers område. Kun på denne måde kan forskningsobjektet bestemmes med eksakthed. Dette udelukker ikke, at man i den kriminologiske forskning kan beskæftige sig med andre former for eller symptomer på sociale tilpasningsvanskeligheder. På den anden side fremhæves — med lige så god grund — betydningen af, at den kriminologiske forskning specialiseres.

Selv om det næppe kan undgås, at denne grænsedragning af og til får et skær af vilkårlighed, må man dog give forfatteren ret i, at der på kriminologiens nuværende stadi ikke er andre muligheder for at undgå, at den kriminologiske clearingcentral oversvømmes med stof, hvis lighed med straffelovskriminaliteten er nok så fjern. For så vidt skal der heller ikke protestes, når Agge fremhæver, at kriminologien — selv om det i en vis udstrækning er en rent teoretisk videnskab — indtil videre i høj grad må lade sine forskningsopgaver og arbejdsmetoder bestemmes af nutidens store kriminalpolitiske problemer. Men der kan dog vist være grund til at henvise til andre videnskabers historiske udvikling og advare mod, at man altfor ensidigt knytter forskningen til aktuelle kriminalpolitiske problemer. Af og til har man set

de største videnskabelige fremskridt og senere den største praktiske betydning af forskning på områder, der blev taget op som „ren“ videnskab på en tid, hvor ingen var i stand til at forudse deres praktiske værdi.

Agge inddeler kriminologien i fænomenologi, ætiologi og prognose-lære. Han kritiserer den traditionelle sondring mellem kriminalbiologi og kriminalsociologi, som han anser for principielt urigtig og i praksis umulig at gennemføre konsekvent. Kriminel adfærd kan kun forklares dynamisk, og der findes et intimt sammenspil mellem individuelle anlæg og ejendommeligheder på den ene side og milieu og andre ydre påvirkninger på den anden. At Agge har ret, må enhver sande, der har læst bogens andet hovedafsnit, som bærer titlen Kriminalbiologi, og dens tredie, der hedder Kriminalsociologi!

Agge tillægger den deskriptive fænomenologi en væsentlig betydning. Det er af største vigtighed, at man på en metodisk og indgående måde søger at kortlægge kriminalitetens forekomst, dens former og de gennem længere eller kortere tidsperioder påviselige forandringer i kriminalitetens omfang og beskaffenhed. (Anmelderen, der deler forfatterens syn på dette forskningsområdes betydning, foretrækker udtrykket kriminografi — det forekommer mindre tungt og mere ram-mende — og vil ikke, som Agge antager, reservere betegnelsen krimi-nografi for et snævrere område indenfor fænomenlæren).

I det samme afsnit gives der en kritisk gennemgang af kriminolo-giens årsagsbegreb. Meget taler ifølge forfatteren for, at det vil være værdifuldt at opgive den forestilling, at kriminologiens centrale videnskabelige opgave skulle bestå i udforskningen af kriminalitetens årsager, „åtmintstone om orsaksbegreppet tages i hävdvunnen betydelse inom de empiriska vetenskaparna med deras stränga krav på teoretisk verifikation av de antagna hypoteserna“. Han foretrækker en termi-nologi, hvor der tales om „samvariation“ (co-variation) mellem de undersøgte variable og den kriminelle adfærd som et indicium for en eller anden form for funktionel sammenhæng mellem de pågældende faktorer. På dette grundlag kan man undertiden tillade sig at slutte, at visse faktorer med en høj grad af sandsynlighed forøger risikoen for kriminalitet. Sådanne faktorer eller variable kan betegnes som relevante, hvilket bl. a. indebærer, at der er grund til at fortsætte un-dersøgelserne på nyt materiale af samme eller beslægtet art. På denne måde kan man nå frem til opstillingen af arbejdshypoteser, men mere kan påvisningen af en funktionel sammenhæng ikke give os.

Det skal ikke bestrides, at en allfor løsagtig anvendelse af årsags-begrebet har voldt betydelig skade, navnlig i den ældre kriminologiske forskning, og det skal indrømmes, at en kritik af kriminologiens be-grebsapparat og terminologi kan være nyttig. Måske er tiden dog endnu ikke moden til, at man helt opgiver det sprogligt bekvemme udtryk: årsagssammenhæng. Andre af håndbogens medarbejdere (Gerle, Segerstedt og Kinberg) anvender det hyppigt, mere eller mindre ukritisk.

Alt i alt er det et værdifuldt bidrag, Agge har ydet til den svenske håndbog ved sin indgående analyse af nogle af kriminologiens fundamentale begreber og videnskabsteoretiske forudsætninger.

Bo Gerle skriver i afsnittet om kriminalbiologi om 1) kriminalitetens arvelighed, 2) personlighedsfaktorer, som forårsager eller medvirker til kriminalitet, 3) kriminalpsykologi, 4) den kriminelle situation og 5) retningslinier for det kriminalbiologiske arbejde samt kriminalbiologiens betydning for behandlingen af lovovertrædere. Det indledende afsnit demonstrerer afgrænsningsvanskelighederne og Gerles løsning af problemet. Kriminalbiologi er en medicinsk disciplin, der defineres som videnskaben om det kriminelle menneske, som det har udviklet sig af sine arvelige anlæg under indflydelse af sit kropslige (!) og sociale milieu frem til det øjeblik, da det gennem en eller flere handlinger er blevet lovovertræder. Også den situation, hvor „forbrydelsesimpulsen“ fødes, er imidlertid genstand for kriminalbiologiens interesse, der iøvrigt også omfatter gerningsmandens adfærd efter forbrydelsens udførelse. I fortsættelse heraf citeres *Stürup*, idet forfatteren synes at være enig i, „at det hverken drejer sig om konstitution eller milieu, men om begge elementer, begge af lige stor vigtighed for personlighedsudfoldelsen, som er en funktion af begge dele, noget dynamisk, ikke noget statisk“. Men et par sider længere fremme støtter han sig på *Exner*, for hvem kriminalbiologi — muligvis noget konjunkturbetinget — simpelthen var det rigtige navn for kriminologien (der omfatter kriminalantropologi, kriminalpsykologi og *kriminalsociologi*), og anfører, at han nærmest deler Exners opfattelse af, hvilke discipliner der henhører under kriminalbiologien. Herefter bliver altså kriminalsociologi en medicinsk videnskab. At det virkelig er alvor, fremgår af, at Gerle vel finder det hensigtsmæssigt i dette arbejde at overlade den kriminalsociologiske oversigt til behandling af specialister, hvorved hans redegørelse „indskrænkes“ til de antropologiske, psykologiske, psykopatologiske og i et vist omfang retspsykiatriske problemer. Jeg ville næsten tro, at han dermed har fjernet sig temmelig langt fra *Stürups* opfattelse.

Afsnittet om den kriminologiske arvelighedsforskning er kortfattet; men der gives en ret fyldig gennemgang af konstitutionsforskningen med en kort redegørelse for *Sjöbrings* konstitutionsradikaler, og afsnittet om intelligensdefekter og psykopati som kriminalitetsfaktorer giver en god oversigt over nogle af disse områders centrale problemer. Forfatteren vil, som i sin tidligere kritik af psykopatibegrebet, indskrænke psykopatidiagnosen til at gælde visse konstitutioner, der har så uheldige psyko-fysiske primæregenskaber, at deres bærere selv i det mest muligt uskadelige milieu reagerer med tilpasningsvanskeligheder; men afgrænsningen er endnu langtfra klarlagt. Også afsnittene om psykoser og neuroser indeholder værdifuldt stof. Den stærke betoning af de lettere læsionelle hjerneforandringsers kriminogene betydning, som man genfinder hos *Kinberg*, synes at være en specielt svensk, overordentlig vanskelig verificerbar hypotese, der nok i de fleste til-

fælde kan erstattes med psykologisk-psykiatrisk orienterede arbejds-hypoteser, hvor chancerne for en empirisk verifikation er bedre.

Bogens tredie hovedafsnit om kriminalsociologien er skrevet af *Torgny Segerstedt*, *Gunnar Boalt* og *Carl-Gunnar Janson*. Segerstedt behandler følgende problemer: 1) indledning til kriminalsociologien, 2) dispositionen og den ensartede (ikke-afvigende) adfærd, 3) de sociale normer, 4) normkilden og den ensartede adfærd, 5) sammenfat-tende oversigt over kriminalitetens årsager. Boalt og Janson behandler visse specielle kriminalsociologiske problemer, nemlig gruppens be-tydning, økologi og prognosemetoder.

Segerstedt definerer kriminologiens opgave som opstilling af en årsagsforklaring på den afvigende adfærd. Sociologiens opgave er det at forklare årsagen til den ikke-afvigende adfærd. Det er imidlertid rimeligt at antage, at afvigende og ikke-afvigende adfærd kan forklares ud fra de samme principper. En sociolog må følge det princip, at sociale fænomener skal forklares ved sociale årsager, ligesom en psykiater vælger biologisk-fysiologiske og genetiske udgangspunkter for sine forklaringer. Det er meningsløst at diskutere, hvem der har ret. Det drejer sig om forskellige begrebs- eller referenssystemer, hvorigennem vi søger at forstå virkeligheden. Idealet ville være at samarbejde disse to referenssystemer under eet; men med vor nuværende viden er dette umuligt.

En meget væsentlig del af *Segerstedts* behandling består i en gen-nemgang af visse af sociologiens grundbegreber. Særlig indgående be-handles begreberne social vane, social norm og normkilde. Tilbøjelig-heden til at reagere på en bestemt måde betegnes som disposition; den indeholder tre aspekter eller elementer, handlingsdisposition, følelses-disposition og den sproglige aspekt. Disse tre forskellige aspekter dan-ner sammen med det biologiske grundlag dispositionen. De sociale normer klassificeres ud fra en række forskellige synspunkter, hvoraf det vigtigste fører til en opdeling i rammenormer, som gælder for alle, og partikulære normer, som kun gælder for en vis kategori af menne-sker. Normkilden har en dobbelt funktion, dels at udtale normerne, dels at overvåge, at normerne efterleves. En gruppe defineres på dette grundlag som to eller flere mennesker med samme handlingsdisposi-tion, som er baserede på sociale normer, der kan tilbageføres til samme kilde. I det følgende diskuteres den unormale eller kriminelle adfærd ud fra følgende tre synspunkter: 1) fejl i dispositionsgrundlaget, 2) fejl i normsystemet og 3) fejl i kildens virksomhed.

Det begrebsapparat, *Segerstedt* på denne måde bygger op, vil sikkert vise sig frugtbart ved en teoretisk mere dybtgående behandling af kriminalsociologiske problemer. At det kan anvendes med udbytte, gives der adskillige eksempler på. Men det vil kræve et meget betyde-ligt arbejde at få samlet, beskrevet, analyseret og systematiseret den foreliggende kriminalsociologiske viden ud fra de med dette referens-system givne grundsynspunkter. Og det er måske trods alt ikke den mest nærliggende opgave indenfor kriminalsociologien. I den nærme-

ste fremtid vil det være endnu vigtigere under varierende betingelser atter og atter at gentage og videre udbygge iagttagelser af en række af de relevante kriminalitetsfaktorer. Det er indenfor kriminologien endnu — og det vil nok være sådan i mange år — væsentlig lettere at finde plausible forklaringer på et fænomen end at godtgøre, om fænomenet virkelig eksisterer. Der kan stadig være grund til at mindes *Daniel Senertus* (1572—1637), der sukker over, at der „i vore dage“ af mange begås den fejl, at de søger at forklare årsagen til fænomener, hvis eksistens endnu ikke er fastslået. Det er således uhyre plausibelt, når Segerstedt antager, at jo mere kompliceret og differentieret et samfund bliver, det vil sige jo flere love og bestemmelser, der findes, og jo flere situationer, der opstår, hvor individerne må træffe en beslutning, og i denne beslutning tage hensyn til andre og til gældende retsregler, desto større må risikoen være, for at dårligt begavede begår inadækvate handlinger, som fører dem i konflikt med loven. Og rigtigheden af denne antagelse rokkes naturligvis ikke, selv om man kan påvise, at antallet af intelligensdefekte kriminelle igennem de senere år har været faldende. Det betyder blot, at en anden lige så plausibel forklaring må tages med i betragtning: jo bedre udbygget et samfunds skolevæsen, sinke- og åndssvageforsorg samt socialforsorg er, desto sandsynligere er det, at svagt begavede personer gennem anstaltsbehandling eller understøttelse og hjælp kommer til at føre en tilværelse, hvor kriminalitetsrisikoen formindskes endnu mere end den forøges gennem samfundets voksende komplicerethed. Desværre ved vi ikke tilstrækkeligt om, hvordan udviklingen er foregået, så en nærmere analyse af sammenhængen er indtil videre umulig. En gennemgang af 200 amerikanske undersøgelser over sammenhængen mellem åndssvaghed og kriminalitet foretaget af *L. D. Zelleny* (1933) kunne dog tyde på en nedgang i åndssvaghedsfrekvensen blandt lovovertrædere, en nedgang, der måske kan være reel. På dette som på mange andre felter sukker man mere efter facts end efter forklaringer.

Hvor værdifulde Segerstedts betragtninger er, demonstreres desværre ikke gennem *Boalts* og *Jansons* redegørelser. De har til opgave at gennemgå nogle mere kendte kriminologiske undersøgelser, og de meddeler på forhånd, at de vil nøjes med et mindre omstændeligt begrebsapparat end Segerstedts mere avancerede. De undersøgelser, der refereres, er overvejende amerikanske, og megen værdifuld kriminal-sociologisk videner gøres på denne måde tilgængelig for et skandinavisk publikum. Referaterne er omhyggelige og som regel fyldige.

Ved gennemgangen af de økologiske undersøgelser fremfører Janson et ganske interessant kriterium for valget mellem forskellige hypoteser. Man bør foretrække de trivielle forklaringer for de sensationelle! Den mest trivielle forklaring er, at den påviste sammenhæng er tilfældig. Herefter kommer de „tekniske“ forklaringer, hvor begrebsapparat og problemstilling har impliceret resultaterne. Først herefter kommer de egentlige hypoteser, som skal efterprøves på andet materiale. Hvis man kan ordne dem efter „trivialitet“, kan det være lønnende at forsøge

at arbejde med den mest trivielle af de forklaringer, som ikke med rimelighed kan afvises. Desværre angives der ikke yderligere kriterier for, hvordan man bestemmer hypotesers „trivialitet“.

Maths Heuman og *Svend Rengby* behandler i to kapitler kriminalstatistikens mål, midler og muligheder samt den svenske kriminalstatistik. Det er en forkortet fremstilling af SOU 1954:35, Den svenske kriminalstatistik. Forfatteren tilslutter sig *Sellins* definition: kriminalstatistik er ensartede oplysninger om forbrydelser og forbrydere, udtrykt nummerisk; indhentede af offentlige myndigheder på basis af deres akter; klassificerede, opstillet i tabelform og analyserede således, at de viser relationerne mellem eller indenfor de forskellige klasser; periodisk offentliggjort efter en fastlagt plan. Det er således ikke enhver statistisk behandling af kriminologisk materiale, der kan betegnes som kriminalstatistik.

I afhandlingen understreger forfatteren stærkt kriminalstatistikens betydning for kriminologien. Den er en af kriminologiens nøglevidenskaber. Uden en veludviklet kriminalstatistik bliver arbejdet indenfor kriminologiens øvrige områder usikkert. Der kan særlig være grund til at gøre danske — og måske også andre skandinaviske — læsere opmærksom på det udmærkede afsnit om tilbagefaldsstatistik, et område, der i Danmark har været totalt forsømt i mange år. Og vel at mærke ikke, fordi man ikke ved, hvordan en kriminologisk og kriminalpolitisk relevant tilbagefaldsstatistik skal udarbejdes. Det har allerede den tyske kriminolog *Köbner* gjort rede for i en afhandling fra 1893.

I værkets sidste hovedafsnit skriver *Olof Kinberg* om visse kriminologiske grundproblemer: 1) kriminologien, en empirisk, klinisk videnskab, 2) farlighedsproblemet indenfor kriminologien, 3) førkriminelle situationer og deres betydning for farlighedsbedømmelsen, 4) objektiv forbrydelsesgenese, og 5) kritiske refleksioner over den differentielle associationshypotese.

Hovedparten af såvel stof som synspunkter vil være dette tidsskrifts læsere bekendt fra forfatterens tidligere publikationer. Kinberg er også her levende og inspirerende, forarget og begejstret, vidtfavnende og snæversynet, skarpsindig og overfladisk. Han ægger også her til eftertanke og modsigelse.

Med udgangspunkt i *Lombroso* konstateres det, at det centrale i hans teori er blevet bekræftet — på en måde, som *Lombroso* ikke kunne forestille sig; for der findes nemlig god grund til at antage, at hjerne-læsioner forårsager psykiske insufficienser, som spiller en vigtig rolle som kriminalitetsfaktorer. Kriminologien er — slet og ret — en klinisk videnskab, for det centrale i kriminologien er udforskningen af forbrydelsens årsager, og det kan *kun* ske gennem kliniske iagttagelser på konkrete forbrydere. Det vil anderledes udtrykt sige: Sociologi og kriminalsociologi eksisterer overhovedet ikke som videnskab.

En væsentlig del af Kinbergs afsnit beskæftiger sig med „farlighedsproblemet“, som forfatteren tillægger afgørende betydning for tilrette-

læggelsen af en rationel kriminalpolitik. Begrebet har den fordel, at det ved fastsættelse af reaktionen kan medvirke til, at interessen samles mere om forbryderens person end om forbrydelsen; men det er uklart. Det defineres således: farlighed foreligger hos et menneskeligt individ, hvis en ubetydelig øgning af presset (de individuelle og mesogene faktorer, som udøver et tryk imod kriminalitet) eller en ubetydelig mindskning af modstanden, eller begge dele, overfører den pågældende fra risikozonen til forbrydelseszonen. Begrebet må altså betegne en meget høj grad af (individuel) kriminalitetsrisiko; men begreberne „risikozonen“ og „forbrydelseszonen“ er udefinerede, og grænsedragningen beror åbenbart på et — mere eller mindre — subjektivt skøn. Der opstilles kun meget generelle kriterier for, hvorledes pres og modstand, øgning af pres og øgning af modstand kan bestemmes i konkrete enkelttilfælde — så generelle, at de ikke vil være meget vejledende i praksis. Selve ordet „farlighed“ kommer iøvrigt let til at virke vildledende. Man kan naturligvis nok acceptere, at f. eks. en morder, hvis recidiv sandsynlighed er ringe, betegnes som „ufarlig“; men det forekommer urimeligt, at f. eks. en betler med en betydelig recidivrisiko skal karakteriseres som „farlig“. En gennemgang af Kinbergs eksempler viser da også, at han ganske overvejende anvender udtrykket om lovovertrædere, der afslører en betydelig risiko for grov kriminalitet (se f. eks. side 364—65 og 382—83, hvor der dels tales om farlighedens grad og *art*, og dels om dens *intensitet* og tilbøjelighed til påny at manifestere sig).

Der er næppe tvivl om, at også forfatteren har ladet sig suggerere af det uheldigt valgte sproglige udtryk til at lade det stå for to forskellige forhold: risikoen og grovheden (samfundsfarligheden) af den pågældende forbrydelse. Uden hensyntagen til det sidste moment kan man næppe heller tænke sig en rationel kriminalpolitik.

Det virker iøvrigt overraskende at se, at en psykiater opererer med et kriminalpolitisk grundbegreb, der giver meget lidt anledning til at tale om behandling, men så meget desto mere om sikkerhed overfor farlige (grove) forbrydere. Kinberg fremhæver f. eks., at hvis man ikke kan forebygge ny kriminalitet hos de kriminelle i den svenske sikkerhedsanstalt i løbet af den tid, de faktisk tilbringer der, så har interneringstiden været for kort. Her savner man unægtelig en tilføjelse: — eller behandlingen forkert. Det virker også forbløffende at se en psykiater skrive, at der er forbrydere, som er så farlige, at endog (även) de miljøer, som forefindes i kriminalpolitiske anstalter, kan udløse farlige (grove?) forbrydelser. Det burde dog hedde: Der er anstaltsmiljøer, der udøver et så hårdt og ifølge sagens natur ofte langvarigt pres, at selv mindre „farlige“ fanger kan reagere med de groveste former for kriminalitet. Har man blot én gang set Alcatraz, forstår man godt, at et fængselsmilieu nu og da kan give anledning til åbent oprør.

Begrebet farlighed har måske haft en vis historisk mission. I dag virker det passé. En rationel kriminalpolitik vil foretrække at operere med andre — og bedre analyserede — grundbegreber.

I det sidste kapitel, hvor Kinberg — med rette — kritiserer *Sutherlands* differentielle associationshypotese, afsluttes med nogle interessante og træffende bemærkninger om sammenhængen mellem intelligensdefekter og kriminalitet. Visse former for kriminalitet, der udspringer af bestemte karakterdefekter, kræver ingen særlig begavelse. Det kan ikke undre, at man blandt sådanne primitive lovovertrædere finder mange intelligensdefekte. Men man kan på den anden side ikke fra den primitive forbrydelse slutte, at gerningsmanden er småt begavet. Man kan overhovedet ikke fra forbrydelsens karakter slutte, at bestemte personlighedstræk har spillet en afgørende rolle for forbrydelsens begåelse.

Den svenske håndbog er på ondt og godt præget af, at den er et samleværk. Det turde være et spørgsmål, om det udelukkende er til læsernes fordel, når de præsenteres for så stærkt afvigende opfattelser af nogle af kriminologiens centrale problemer som i dette arbejde. Det er vel ikke helt utænkeligt, at det kan forvirre læserne at blive stillet overfor på den ene side synspunkterne i de lægeligt psykiatriske afsnit, der efter *Agges* karakteristik (side 32) må høre hjemme i ældre kriminologi, og på den anden side de øvrige forfatteres af nyere videnskabssteori prægede synspunkter. Modsetningerne og modsigelserne synes for betydelige til, at de kan overvindes. Man kunne godt ønske sig, at redaktørerne havde grebet ind, selv om man er fuldstændig klar over, at det ville have stillet dem overfor en overordentlig vanskelig opgave.

Men det betyder ikke, at kriminalbiologisk og kriminalsociologisk orienterede forskere er dømt til i al evighed at skulle bekæmpe hinanden. Deres hypoteser og resultater kan supplere hinanden, og de kan måske også engang i fremtiden forenes under et fælles grundsynspunkt. Det klogeste, der er sagt om dette spørgsmål, er sagt af *Segerstedt*: Sociologien og biologien og psykiatrien har hver sit referenssystem, som indtil videre ikke lader sig forene. Man kunne tilføje: vælger man at beskrive, analysere og klassificere og påvise lovmæssige sammenhæng for de fænomener, vi kalder kriminelle, i det sociologiske referenssystem, bliver der en rest af iagttagelser og en rest af problemer tilbage, som ikke kan forklares ud fra det givne udgangspunkt. Ganske det samme gælder om det biologisk-psykiatriske referenssystem. At beskrivelserne ikke bliver udtømmende i nogen af de to systemer, er ikke en rimelig grund til at forkaste det system, som man ikke selv arbejder i. Der er stadigvæk mulighed for at forøge den viden, vi har om kriminalitetsfaktorerne, indenfor begge referenssystemer, og der er stadig mulighed for, at forskere kan lade sig inspirere af iagttagelser og hypoteser, der er beskrevet i et andet videnskabeligt sprog end det, de selv taler til daglig. *Hurwitz* skriver i slutningen af sin Kriminologi, at han stadig anser det for forsvarligt, ja, nødvendigt under de foreliggende forhold, at en enkelt eller enkelte personer søger at koordinere i en systematisk fremstilling de bestræbelser, der fra vidt forskelligt hold er gjort for at klarlægge kriminalitetsfaktorerne. *Agges*

og *Sellins* synspunkter ligger på samme linie. Den svenske Kriminologi er et af beviserne for, at de har ret. Her — om noget sted — tiltrænges der koordinering og systematisering.

Men bogen har også mange af samleværkets fordele: specialisterne mere indgående behandling af stoffet og i særlig grad den baggrundsviden og indstilling til problemerne, som *deres* videnskabelige træning har givet dem. Og det er et forhold, der præger samtlige bogens afsnit. Af denne meget væsentlige grund må den karakteriseres som et vægtigt bidrag til nordisk kriminologisk litteratur.

Karl O. Christiansen.

Reino Salo: Kunnallinen lastensuojelutyö sosiaalisen sopeutumisen kasvattajana. (Kommunalt barnskyddsarbete såsom fostrare till social anpassning. Undersökning av resultatet av i Vasa stad åren 1924—52 utfört lagstadgat barnskyddsarbete.) Vaasa 1956.

Doktor i samhällsvetenskap Reino Salos ovannämnda undersökning har utkommit såsom avhandling i Yhteiskunnallinen Korkeakoulu (Social Högskola) i Helsingfors.

Forskaren vill utreda resultatet av barnskyddsarbetet genom att följa sådana barns levnadsskiften, vilka varit i Vasa barnskyddsnämnds vård. Det är fråga om 742 såsom värnlösa omhändertagna barn av vilka en del varit placerad i barnhem, en del i familjevård och en del på flere vårdställen, samt 159 på grund av vanartighet omhändertagna barn. Av de sistnämnda hade mer än hälften blivit uppfostrade i skolen. Såsom jämförelsematerial har forskaren använt syskon till dessa barn, sammanlagt 437 personer. Hela materialet omfattar sålunda 1.338 personer. Materialet är enhetligt och synnerligen nära förbundet med det moderna barnskyddet. Svagheten ligger däri, att resultatet har kunnat iakttagas endast under kort tid. Vid tidpunkten för undersökningens slutförande var en del av objekten ännu så i början av sin levnadsbana, att de var värnpliktiga eller befann sig i ungdomsfängelse.

Antagas kan, att de ärftliga egenskaperna hos undersökningsobjektens systrar och bröder i stora drag är likartade med egenskaperna av det egentliga materialet. Likväl förefinns måhända i detta avseende t. o. m. avsevärda olikheter. Bland jämförelsematerialet finns naturligtvis färre sinnesslöa. Man frågar sig, huruvida det funnits även andra personlighetsegenskaper, som kunnat inverka därpå vilket av syskonen som blivit omhändertaget och vilka icke. Författaren påpekar, att det egentliga materialet och jämförelsematerialet genomsnittligen är av olika åldrar. Jämförelseobjektens uppväxtmiljö har i många avseenden varit densamma som undersökningsobjektens. Författaren påstår, att man på detta sätt har av vårdåtgärdernas inverkan fått en uppfattning, vilken är i någon mån ofördelaktigare än verkligheten. Detta syns mycket troligt. Utom de av författaren nämnda omständigheterna bör ytter-

ligare beaktas, att jämförelseobjekten icke erfarit de händelser, vilka omedelbart lett till omhändertagandet, och ej heller själva omhändertagandet. Också de upplevelser, som ansluta till själva omhändertagandet, kan, såsom författaren i ett annat sammanhang konstaterar, vara ödesdigra i vissa fall.

Resultaten av Salos undersökningar styrker många rådande uppfattningar om barnskydds- och uppfostringsfrågor. Tillika leder de emellertid till en mera korrekt och objektiv bedömning än tidigare.

Barnets lösgörande från modern är pedagogiskt en sak av synnerligen varierande betydelse, beroende av på vilken social nivå och vilka slags familjeförhållanden det sker. Bland det typiska barnskyddsmaterialet är problematikens härva så vidlyftig, att „deprivation of mother“ där inte synes spela en lika avgörande roll som i pedagogiskt mera förfinade förhållanden. Då författaren avhandlar betydelsen av konflikter i familjelivet, gör han jämförelser mellan skilsmässobarn och barn till äkta makar, vilka lever i ständig osämja, men inte är skilda. Skilsmässa mellan föräldrarna är i vissa fall lyckligare för barnen än ett fortsatt äktenskap mellan föräldrarna under ständiga stridigheter. Man kan faktiskt t. o. m. påstå, att en asocial fars eller mors död kan förbättra barnets utvecklingsmöjligheter.

Familjens upplösande leder ofta till att barnet blir omhändertaget av nämnden. Författaren understryker i vissa samband, att omhändertagandet just i detta skede är en synnerligen ömtålig och krävande åtgärd. Även om barnet skulle tåla vid antingen familjens upplösning eller ställföreträdar-uppfostran, så kan dessa båda i förening utgöra en allt för stor prövning för barnet. Det beror på till synes rätt obetydliga omständigheter, huruvida omhändertagandet i sådana fall blir till räddning eller olycka för barnet.

Vid jämförelse mellan fostran i privata hem och i barnhem påvisar författaren det ensidiga i att betrakta någondera uppfostringsformen såsom generellt bättre. Båda har sina fördelar i lämpliga fall. Barnhemsuppfostringens styrka synes ligga bl. a. däri, att den stärker den sociala anpassningen, men å andra sidan är den inte ägnad att utveckla personlig aktivitet och företagsamhet. Dessa omständigheter ställer författaren i samband med varandra antagande, att det delvis är outvecklad företagsamhet som utgör bakgrunden till barnhemsbarnens förhållandevis goda sociala anpassning.

På grund av det fåtaliga undersökningsmaterialet har relativt ringa beaktande kunnat ägnas specialfrågor angående barn, vilka omhändertagits till följd av vanartighet, men författaren har likväl påvisat intressanta olikheter mellan detta material och de s. k. värnlösa. De förras uppväxtmiljö är speciellt betungad av sådana störingar och brister i familjelivet, vilkas verkan är av mera rent psykisk art. Yttre ekonomiska m. fl. brister är inte så utpräglad karakteristiska för de vanartigas som för de värnlösas hem. Gruppen vanartiga och i synnerhet den svåraste delen därav, d. v. s. sådana som placerats i skolhem, är belastad med en för familjen typisk asocialitet, och den sociala prognosen för

denna barngrupp är i genomsnitt betydligt ogynnsammare än den för värnlösa barn.

Författaren påpekar också, att utsikterna till framgång i samhället är svagare för sådana, vilka blivit uppfostrade på flere vårdställen, än för andra såsom värnlösa omhändertagna. När författaren framhåller detta, beaktar han inte, att bristen på social anpassning kan vara icke blott en följd av utan även en orsak till växlingarna i levnadsödet. Svårangepassade barn är man ofta tvungen att flytta från en vårdplats till en annan.

I sin undersökning påvisar Salo, huru betydelsefulla utvecklingsmiljöns egenskaper och de tidiga ungdomssymptomen är för prognosen. Författaren konstaterar, att ställföreträdar-uppfostran allmänt lyckats rädda barnans liv, d. v. s. minska dödligheten och sjukdomsfrekvensen, i någon mån höja yrkesskickligheten, förbättra medelförtjänstnivån, minska behovet av fattigvård, minska brottsligheten, alkoholmissbruket, lösdriveriet och hållningslöst leverne samt öka framgången i livet. Den bild författaren ger oss visar, att skaran av dem, vilka åtnjutit ställföreträdar-uppfostran, likasom tagit ett steg framåt i ledet i samhället.

Kaarlo Helasvuo.

Inkeri Anttila: Alaikäisiin kohdistuneet siveellisyyserikokset ja niiden tekijät. (Sedlighetsbrotten mot minderåriga och brottens föröware. Kriminologisk undersökning. Finska Juristföreningens publikationer A-serien No. 50.) Helsinki 1956.

Vad antalet beträffar utgör de mot minderåriga begångna sedlighetsbrotten ingen avsevärd del av brottsligheten, men det oaktat har de städse med fog upprört sinnena. Medlidande med offrat för brottet och förtrytelse över gärningens föröware leder emellertid lätt till osakliga diskussioner t. o. m. på ansvarigt håll.

Såsom jur. dr. *Inkeri Anttila* påpekar, utgör de mot minderåriga begångna sedlighetsförbrytelserna ett sådant slag av brottslighet, som statistiken inte kan ge ens en indirekt bild av. Påpekas bör också, att sedlighetsförbrytelserna mot minderåriga varken mot sin psykologiska eller biologiska bakgrund bildar en naturlig klass. En enhetlig grupp utgör de närmast därigenom att samhället i sin känslomässiga inställning, sitt moraliska bedömande och sin normering sammanställt dem i viss mån.

Sålunda förefinns på detta område alldeles speciella begränsningar för den kriminologiska forskningen. Vi kan slå fast, att Anttila, då hon utförde ifrågavarande undersökning, har hållit detta i minnet, och hon avhåller sig från att komma fram med långtgående påståenden angående kausalförhållandena med avseende å sedlighetsbrottsligheten. Detta förminskar inte värdet av Anttilas undersökning. Den hjälper oss i varje fall att förstå och bedöma den brottslighet vi möter i den prak-

tiska kriminalpolitiken och inom annan social verksamhet, och redan detta är i och för sig av betydelse.

Doktor Anttila har valt såsom forskningsmaterial de förbrytare angående vilka i Finland åren 1951—54 hos medicinalstyrelsen gjorts sådan framställning om kastrering, varom är stadgat i lagen om kastrering av år 1950. Enär sådan framställning i vissa fall är obligatorisk enligt lag, är det material som samlat sig hos medicinalstyrelsen till vissa delar fullständigt. I ett färre antal fall är framställningen ej obligatorisk, och materialet är sålunda icke enhetligt i förenämnda avseende. S. k. exhibitionism-fall åter ingår icke alls i det material, som finns hos medicinalstyrelsen. Ur materialet har författaren utelämnat de få fall, där brottförovaren varit en kvinna. Genom att ytterligare sådana fall utelämnats, angående vilka uppgifterna i handlingarna varit alltför bristfälliga, har såsom undersökningsmaterial återstått 406 förbrytare.¹⁾

Forskaren har för jämförelse utformat följande grupper: (A) Incestfall, sammanlagt 83 personer. Största delen har begått gärningen mot en dotter, styvdotter, adoptivdotter eller fosterdotter, men i 14 fall har en syster varit föremålet. (B) Mot yngre än 17-åriga flickor utom den egna familjen begångna brott, i förening med våld eller hot, 83 fall. (C) Mot yngre än 17-åriga flickor utom den egna familjen utan våld eller hot begångna brott, 180 fall. (D) Mot gossar i åldern under 17 år förövad homosexualism, 60 fall. Utom dessa grupper har författaren gjort jämförelser med (E) sådana förövrare av våldtäkt mot 17 år fyllda kvinnor angående vilka framställning om kastrering gjorts, 97 fall. Forskaren följer sålunda sammanlagt 503 fall, men i vissa jämförelser beaktar hon samtliga av medicinalstyrelsen under nämnda år handlagda 656 fall av framställning om kastrering.

På grund av fallens fåtalighet kan grupperna givetvis inte ytterligare indelas, ehuru en noggrannare indelning exempelvis med avseende å offrens ålder säkerligen vore givande. Forskaren gör jämförelser också med de siffror, som folkräkningen givit vid handen. Pol. mag. *Jaakko Kihlberg* har biträtt vid den statistisk-matematiska behandlingen av materialet.

Särskilt vid jämförelser mellan förenämnda grupper har författaren gjort intressanta iakttagelser. Några av dem må i korthet nämnas.

Gruppen av homosexualister (D) omfattade jämförelsevis många utom äktenskap födda. Sådana personer, vilka under barndomen blivit uppfostrade på flere ställen, var mest representerade i incestgruppen (A), nämligen i 25 % av fallen, medan detta procenttal var minst i homosexualistgruppen (D). I sistnämnda grupp fanns tabrikare än i andra grupper sådana, vilka gått mera i skola än enbart i folkskola, färre sinnesslöa och färre, som hade haft avsevärda svårigheter i sko-

¹⁾ Åren 1951—54 gjordes hos medicinalstyrelsen sammanlagt 656 framställningar om kastrering. Inberäknat de fall, som på grund av besvär blivit hänskjutna till Högsta domstolen, har 74 av dessa fall lett till beslut om kastrering.

lan. Indelande fallen i tre klasser, utvisande olika sociala skikt, fastslår författaren ytterligare, att de högre sociala klassernas andel var relativt stor inom gruppen av homosexuella. Av 18 till sistnämnda sociala klass hörande homosexualister var sex lärare och en ungdomsledare. Bland förövarna av utan våld begångna brott mot flickor utom den egna familjen (C) var omkr. 14 % sådana, vilka hade diagnostiserats såsom senila, d. v. s. flere än i de andra grupperna. Över hälften av dem, som undersökningen omfattade, var tidigare avstraffade, för det mesta för brott mot egendom, nämligen 35 %. För sedlighetsbrott tidigare straffade var endast 7,9 %, de flesta inom gruppen homosexuallister (D). Bland dessa åter fanns minsta antalet för våldsbrott straffade. Bland dem, vilka begått brott mot flickor utom den egna familjen och därvid begagnat våld eller hot (B), fanns största antalet tidigare straffade; dock hade straffen för det mesta gällt för vålds-, egendoms- och alkoholbrott, men icke för sedlighetsbrott. Av klientelet är en större del än befolkningens fördelning förutsätter hemmahörande i städer och köpingar. I fråga om mängden av uppdagad brottslighet är Helsingfors i en klass för sig, i synnerhet beträffande homosexualism (D). Helsingfors frambringar nämligen nära en tredjedel av brotten av detta slag mot minderåriga. Enligt Anttilas material är direkt alkoholpåverkan mindre vanlig såsom orsak inom den mot minderåriga riktade sedlighetsbrottsligheten, om man såsom jämförelseobjekt tar mot vuxna (17 år fyllda) begångna våldtäkter (E). Vad beträffar i förening med våld eller hot mot barn begångna brott, så är en relativt stor del av dem förövade under alkoholpåverkan. Beträffande homosexualistfallen är det vanligare än i fråga om det övriga materialet att brottet begåtts mot minst två personer.

Enligt forskarens formulär har sådana myndigheter, som handhar vården av förbrytare, i en del fall i fängelser, i en del fall i frihet, verkställt vissa intervjuar. Denna undersökningsmetod har tillämpats med avseende å 272 personer och den har i samtliga fall verkställts efter det dom blivit fälld och frågan om kastrering avgjord. Därvid hade 26 % av de tillfrågade meddelat, att de vid brottets begående visste, att ett strängt straff är påföljden av sådant brott, 54,4 % hade uppgivit, att de inte hade varit medvetna om sådant straff. Motsvarande uppgav endast 8,4 % av undersökningsobjekten, att de känt till möjligheten av kastrering, medan 73 % sade sig inte ha haft reda på denna möjlighet. Resten hade inte avgett direkt svar. Antingen hade de påstått sig vara oskyldiga eller inte alls svarat. Inom gruppen av dem som hade begått incest (A) uppgav endast en (av 83) sig vid gärningens begående ha varit medveten om kastreringspåföljdens existens. Största delen av dem, som uppgav sig ha känt till saken, hade förvärvat denna kännedom i fängelse medan de hade avtjänat straff för någon tidigare förbrytelse.

I betraktande av svagheter hos det material som erhållits genom medicinalstyrelsen, är det synnerligen beklagligt, att forskaren icke varit i tillfälle att begagna sig av intervjuförfarandet effektivare. Kan-

ske hade hela undersökningen kunnat bli ur kriminalbiologisk synpunkt ännu mera givande — och måhända hade den kunnat genomföras utan att man tillika hade behövt stöda sig på en experimentalpsykologisk undersökning.

Beträffande offren för brotten konstaterade Anttila främst, att de yngre åldersklasserna var avsevärt rikligare företrädade bland flickorna än bland gossar, som blivit offer för homosexualism. Bland flickorna utgjorde 15—16-åringarna endast 9,2 %. Bland offren för brotten finns uppenbarligen proportionsvis flere sinnesslöa än bland befolkningen överhuvudtaget.

Sådana, vilka handlat i samförstånd med gärningsmannen, fanns bland incestfallen (A) en större del än inom de andra grupperna, d. v. s. 10 %. Av brottens 656 offer hade två blivit vållade död (inom grupp B), ingen hade vållats s. k. „svår kroppsskada“ och sju hade vållats „mindre lyte“ eller „ringa lyte“. Av 520 flickor hade 21 blivit havande. Bland incestfallen hade var tionde flicka blivit havande. Här kan nämnas, att endast 17 % av offren inom denna grupp var över 15 år. Författaren har gjort iakttagelser, som belyser den inverkan brottets art och omständigheterna i samband med brottet har på möjligheterna till upptäckt och utredning.

Författaren, vilken mångsidigt behärskar det avhandlade området, håller läsaren i kontakt också med tidigare undersökningar, vilket är ägnat att ytterligare öka verkets betydelse.

Kaarlo Helasvuo.

Jens Chr. Smith og *Erik Strömngren*: Psykiatri. 5. udgave ved Erik Strömngren. Ejnar Munksgaard, København, 1956. 360 sider. 38 kr.

Som jurist kan man naturligtvis ikke indlade sig på en egentlig anmeldelse af en lærebog i psykiatri, men man kan i hvert fald henlede opmærksomheden på professor *Erik Strömngrens* nye udgave af afdøde overlæge *Jens Chr. Smiths* „Psykiatriske Forelæsninger“. Det er ikke blot bogens titel, der er ændret; det oplyses, at de fleste afsnit er radikalt ændret — nogle af dem helt nyskrevne —, og at bogens omfang er øget med ca. 35 %. For jurister og andre, som ikke er psykiatrisk sagkyndige, er jo professor *Helwegs* „Den retslige psykiatri“ (2. udg. 1949) det uundværlige hjælpemiddel til orientering i de psykiatriske begreber og fænomener, som har betydning i strafferetsplejen. *Helwegs* bog har bl. a. den smukke og nyttige egenskab, at den tilskynder til videre læsning, og her suppleres den på fremragende måde af *Smiths* og *Strömngrens* psykiatri. Denne bog har naturligtvis — som lærebog for medicinere — sit tyngdepunkt i behandlingen af den almene psykiatris emner (psykoser, neuroser, intelligensdefekter o. s. v.), ikke i omtalen af de specielt retspsykiatriske og kriminologiske emner. Der er i den nye udgave bl. a. medtaget et afsnit om retspsykiatri, men det er kun nogle hovedtræk, der her er gengivet.

K. W.

Hans v. Hentig: Die Strafe. I—II. Springer-Verlag. Berlin 1954—55. — Zur Psychologie der Einzeldelikte. I. Diebstahl. Einbruch. Raub. II. Der Mord. J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen 1954—1956.

Professor v. Hentig, der under nazismen emigrerede til U.S.A., og som efter krigen vendte tilbage til Tyskland og blev professor ved universitetet i Bonn, har såvel i udlændigheden som efter hjemkomsten med fuld kraft fortsat sin utroligt flittige og omfattende kriminalistiske produktion.

Til værker som de i Amerika udgivne „*Crime. Causes and Conditions.*“ (New York 1947) og „*The Criminal and his Victim*“ (New Haven 1948) har forfatteren nu i de senere år føjet en ny, betydelig udvidet og omarbejdet udgave af sit i Norden mest bekendte værk „*Die Strafe*“ samt udsendt to store bind af en nye serie publikationer: „*Zur Psychologie der Einzeldelikte*“. Den første af disse omhandler tyveri (Diebstahl, Einbruch, Raub) (Tübingen 1954), det andet „*Der Mord*“ (Tübingen 1956).

Værket om „*Straffen*“ — hvis førsteudgave jeg i sin tid (1935) udgav på dansk i bearbejdet form („*Straffen. Oprindelse, Formaal, Psykologi.*“) — fremtræder nu som to digre bind, betitlet henholdsvis „*Frühformen und kulturgeschichtliche Zusammenhänge*“ og „*Die modernen Erscheinungsformen*“. Forfatteren har i disse bind sammenfattet tyve års uafsluttet forskning på vidtstrakte felter, særlig indenfor religionshistorien, den almindelige kulturhistorie, etnologien og sociologien. På denne baggrund behandler han primitive, nyere og nyeste strafformer, herunder særlig udførligt dødsstraf og frihedsstraf i et perspektiv, der gang på gang åbner blikket for overraskende, dristigt antagne, men ofte også tvivlsomme sammenhæng mellem moderne strafformer og magisk-sakrale forestillinger. Værket giver som helhed et imponerende indtryk af forfatterens kulturhistoriske, litterære og psykologiske viden og rummer en rigdom af meget interessante detaljer.

Det samme kan siges om de to senest udkomne monografier om *tyveri og mord*. Jeg er enig med forf. i, at arbejdet indenfor den kriminologiske speciallitteratur står tilbage for den iver, hvormed man har dyrket den almindelige kriminalvidenskab, og allerede af den grund er det fortjensfuldt, at forf. nu har ofret stor flid på en systematisk sammenfatning af kriminalpsykologiske og kriminografiske erfaringer og hypoteser vedrørende de to store forbrydelsesgrupper tyveri og mord. Stort og småt, statistik, motivationsfaktorer, gerningsmands- og gerningstyper, juridiske afgrænsningsbidrag, kriminalpsykologiske sammenhæng i snævrere forstand, mørketal med meget mere, fremlægges for læseren af disse bøger i en blændende stil, der dog — efter min smag i hvert fald — for ofte plettes af forfatterens velkendte trang til dramatisering af stoffet. Alle kilder er udnyttet, derunder ikke mindst amerikansk og europæisk litteratur hidrørende fra kriminelles

autobiografier. Læst med nødvendige kritiske forbehold med hensyn til forfatterens rige fantasi og kombinationsevne giver de omtalte værker i let tilgængelig form et usædvanlig omfattende kundskabsstof og inspirerende bidrag til viderearbejde med stoffet.

Hans v. Hentig er en ensom skikkelse i det nuværende Vesttysklands kriminalistiske litteratur. Svæver han end vidt omkring, er han dog i sin grundindstilling empiriker og allerede derved i modsætningsforhold til den metafysiske retning, der nu dominerer det strafferetlige parnas. Han har for nylig trukket sig tilbage fra universitetsposten i Bonn. Man må håbe, at hans enestående produktivitet ikke dermed vil aflade.

Stephan Hurwitz.

Hellmuth von Weber: Die richterliche Strafzumessung. (Juristische Studiengesellschaft Karlsruhe: Schriftenreihe, Heft 24.) C. F. Müller, Karlsruhe, 1956. 29 s. DM 1,80.

Heinrich Jagusch: Die Praxis der Strafzumessung. Walter de Gruyter & Co., Berlin, 1956. 40 s. DM 4,—.

I et foredrag om domstolenes strafudmåling har professor *Hellmuth von Weber* i Bonn samlet nogle betragtninger, som på tiltalende måde slutter sig til den af dogmatiske skyldprincipper relativt frigjorte retning i tysk teori om straffens fastsættelse. Forf. betragter således ikke strafudmålingen som en fuldtud rationel erkendelsesproces, der — på grundlag af visse bindende normer — kan føre enten til et rigtigt eller et forkert resultat, — snarere som en *kunst*, hvis hensigtsmæssige udøvelse i mangt og meget forudsætter erfaring, retsfølelse og totalskøn. Der fremsættes rammende bemærkninger om forholdet mellem bevidste og ubevidste motivationsfaktorer og mellem den reelle domsmotivation og den formelle domsbegrundelse; disse spørgsmål har betydning for opfattelsen af de principper, på hvilke man i tysk ret kan basere regler om adgang til appel i udmålingsspørgsmål, såfremt denne appel ikke skal være fri, men tilsigte en begrænset prøvelse af underinstansens retsanvendelse. Forf. anerkender, at objektivt ensartede forhold kan begrunde forskellige straffe, og tager til orde for, at der med hjælp fra kriminologien iværksættes en empirisk forskning af gerningstyper og gerningsmandstyper indenfor de enkelte delikter med henblik på fastlæggelse af forskellige strafniveauer under en vis strafferamme. Det fremhæves, at tysk strafferetsvidenskab som regel har haft ringe interesse for studiet af de „Rechtstatsachen“, som er det praktiske materiale ved reglernes anvendelse.

Heinrich Jagusch, der er dommer, har udsendt et lille skrift „Die Praxis der Strafzumessung“ som et særtryk af et afsnit i den nye „Leipziger Kommentar“ (dette værk vil senere blive omtalt her i tidsskriftet). Det har været forf.s formål at yde vejledning og tilskyndelse til dommere, anklagere og forsvarere. Der er dog ikke tale om vejledning med hensyn til de enkelte forbrydelsesarter, som aktualiserer ud-

målingens problemer for praktikere. Der foretages en systematisk gennemgang af de forskellige strafudmålingshensyn og deres betydning, således som spørgsmålet lader sig belyse i almindelighed ved henvisninger til forudsætninger om straffens formål og til udtalelser i love og domme. Bemærkningerne om de enkelte punkter har naturligvis i et skrift af denne karakter måttet få en meget knap form, men forf. nævner i forordet, at han gerne senere vil udsende en fyldigere fremstilling. Det ville sikkert være meget nyttigt, om forf. i en sådan ny udgave lagde vægt på at illustrere de almindelige retningslinier med flere eksempler fra strafferettens specielle del.

K. W.

Max Grünhut: Juvenile Offenders Before the Courts. Oxford University Press, 1956. 143 sider. 21 shilling.

Ungdomskriminaliteten i England antog i efterkrigsårene et meget betydeligt omfang, med tre højdepunkter i årene 1945, 1948 og 1951. Man mener nu, at tendensen langsomt går i den rigtige retning, men der foreligger stadig et alvorligt problem, og det er naturligt, at engelske kriminologer bl. a. har set det som en vigtig opgave at undersøge, i hvilken grad det er muligt at forsyne debatten om disse ting med pålidelige oplysninger om kriminalitetens omfang og former og om de reaktionsformer, som nu anvendes. Dette må være udgangspunktet både for studier af årsagsforhold og for forslag om nye midler til forebyggelse af ungdomskriminalitet. Dr. *Max Grünhut* har sammen med en række medarbejdere undersøgt, hvorledes det forholder sig med kriminalitetshyppigheden og anvendelsen af de forskellige reaktionsformer i de enkelte lokale områder. Den ungdomskriminalitet, man har undersøgt, er afgrænset ved de særegne processuelle kriterier, som er væsentlige i England: det drejer sig om de 8—16-årige personer, som kommer for „juvenile courts“. Disse domstoles jurisdiktion omfatter dels straffesager, dels sager af mere forsorgsmæssig karakter vedrørende børn, der er „in need of care or protection“. Den foreliggende undersøgelse handler overvejende om personer, der har begået forbrydelser („indictable offences“). Da den kriminelle lavalder er 8 år, spænder begrebet „juvenile offenders“ vidt i een retning, medens personer over 17 år ikke omfattes af undersøgelsen. Det antydes i bogen (p. 124—25), at der måske kunne være grund til at foretage visse ændringer i specialdomstolens kompetence, således at 17 års alderen ikke kom til at udgøre så skarp en grænse.

De lokale afvigelser i kriminalitetsfrekvensen behandles p. 13—52, derefter følger bogens vigtigste afsnit om ungdomsdomstolenes anvendelse af de foranstaltninger, som står til rådighed. Det væsentligste træk i udviklingen fra før- til efterkrigstid har været en stærkt dalende anvendelse af forsorgsmæssige foranstaltninger, en tilsvarende stigning i antallet af bøder. Domstolenes praxis indenfor forskellige lokale områder belyses på grundlag af en sondring mellem 4 persongrupper:

dreng og piger i alderen 8—13 og 14—16 år. Af samtlige afgørelser overfor 14—16-årige drenge, som havde begået „indictable offences“, udgjorde „probation“ 40.9 %, bøder 17.7 %, „absolute discharge“ 15.8 %, „approved school“ 11.1 % og „conditional discharge“ 9.5 %. („Borstal training“ kan ikke idømmes af ungdomsdomstolene.) I tabel XVII har man særlig fremhævet de politidistrikter, i hvilke anvendelsen af en vis foranstaltning lå mærkbart over eller under gennemsnittet, og der er sondret mellem de fire persongrupper. Lokale afvigelser kan naturligvis være velbegrundede, fordi kriminalitetens art og lovovertrædernes forudsætninger varierer fra by til land, fra større til mindre byer. Men det kan også tænkes, at selektionen bestemmes af forskellig opfattelse og vurdering af de disponible foranstaltninger, således at nogle udsving må anses for „ubegrundede“. To distrikter kan vise statistisk ensartethed, hvor der „burde“ være forskelle. Det er en interessant opgave at nå til en afklaring af disse faktoreres indflydelse, men der melder sig også betydelige vanskeligheder. I bogen nævnes, at man må tage hensyn til den selektion, som foregår allerede hos politiet: man bruger ikke alle steder i samme omfang at give politimæssig advarsel i småsager. Der er stillet spørgsmål til politiet i de distrikter, hvor ubetinget og betinget „discharge“ (de lempeligste judicielle afgørelsesmåder, svarende til advarsel og simpel betinget dom) er anvendt særlig meget eller særlig lidt. Politiets svar tyder på nogle typiske vurderingsforskelle m. h. t. generalpræventiv virkning etc. Nogle tror på værdien af at spare retssag og dertil knyttet infami; andre mener, at politiets advarsel er den mest effektive (medens nogle anser den for nytteløs); eller man fremhæver, at hvis både politiet og retten nøjes med en advarsel i de første to sager, vil der ikke blive sat ind med nogen reel foranstaltning før efter den tredje forseelse. Undersøgelsen har for nogle byers vedkommende vist, at et lille antal politiadværslar svarer til udstrakt brug af judicial „discharge“ og omvendt. Man mener i det hele at kunne regne med, at brugen af discharge ikke i særlig grad er bestemt af dommerens individuelle syn på denne fremgangsmåde. — M. h. t. domstolenes anvendelse af positive indgreb vises det, at nogle distrikter — sammenlignet med gennemsnittet — frembyder vid anvendelse af probation og ringe anvendelse af bøder, medens forholdet andre steder er det omvendte. Den regelmæssige sammenhæng antages at være den, at stor befolkning med høj kriminalitetsfrekvens blandt de unge medfører hyppig anvendelse af bøder og relativt sparsom probationpraxis, medens domstole med et lille sagsantal bedre kan indlade sig på en nærmere vurdering af tilfældene og undgå de „nemme“ afgørelsesmåder. Det omtales nærmere, hvorledes forskydningen fra probation i retning af bøder har formet sig. Et interessant forsøg på at nå til nogen klarhed over sammenspillet mellem sanktionsvalg og kriminalitet i forskellige områder indeholdes i kap. IV, hvor kriminalitetens beskaffenhed og de unge lovovertrædendes personlige forhold og baggrund i fem udvalgte distrikter er gjort til genstand for en detaljeret undersøgelse.

Der ligger et meget stort materiale bag denne undersøgelse — vistnok så stort, at det ikke kan siges at være udnyttet fuldtud —, og det oplyses, at man har lagt megen vægt på bistand fra den statistiske sagskundskab. Trods de store forskelle mellem forholdene i England og i de nordiske lande kan undersøgelsen have stor metodisk interesse hos os. Man ville gerne have hørt mere om de typer af sager, i hvilke engelske ungdomsdomstole med forkærlighed vælger bødestraf overfor så unge mennesker.

K. W.

Sonia Cole: Counterfeit. John Murray, London 1955. 209 sider. 15 shillings.

Enligt förlagsreklamen är syftet med ovanstående bok både att skänka underhållning och att vara instruktiv. Författarinnan, som till professionen är arkeolog, framträder alltså mera i den intresserade amatörkriminalistens skepnad än som verkligt sakkunnig på förfalskningsbrottens område.

I kåseribetonad form behandlas ett antal fall, avsedda att illustrera förfalskningar av bland annat arkeologiskt, konstnärligt och litterärt slag. Det är — möjligen med ett undantag — inga nyheter författarinnan har att bjuda på utan snarast ett refererande och diskuterande av redan tidigare väl uppmärksammade händelser, exempelvis avslöjandet av van Meegerens verksamhet som tavelförfalskare, upptäckten av det arkeologiska bedrägeriet i Piltdown i England o. s. v.

Det förefaller därför tveksamt, om föreliggande arbete fyller någon mera betydande lucka i den långa rad av populära skildringar av brott och brottslingar, varav anglosaxisk litteratur är fylld. Bokens värde ligger snarare på det litterära planet, i det sakliga och sensationsfria sätt, på vilket författarinnan behandlat sitt ämne, varigenom den fördelaktigt skiljer sig från åtskilliga liknande arbeten i denna genre.

Det kan slutligen tilläggas — vilket för övrigt torde ha framgått av skildringen här ovan — att Coles framställning knappast berikar fackmannen med några nya rön; boken är avsedd för den kriminalistiskt intresserade allmänheten.

Nils Pårud.

C. A. Joyce: By Courtesy of the Criminal. George G. Harrap & Co. Ltd., London 1955. 142 s. (8 s. 6 d.).

Joyce ville oprindeligt have studeret teologi, men begyndte i stedet en karriere i fængselsvæsenet, hvor han hovedsagelig forrettede tjeneste indenfor Borstal-systemet og bl. a. beklædte posten som leder af Hollesley Bay Colony, indtil han i 1941 modtog stillingen som forstander for London Police Court Mission's nyoprettede Cotswold Approved School i Wiltshire, et optagelseshjem bygget efter cottage-princippet for 150 drenge, som beskæftiges ved landbrug og værksteder.

I denne bog har forfatteren — efter 13 års forstandervirksomhed — nedfældet sine tanker og meninger om tilpasningsvanskeligheder, op-

dragelsesmetoder og straf. Man får indtryk af, at Joyce er en fortrinlig pædagog og en fremskridtsvenlig humanist med en sund konservativ ballast, og den der beskæftiger sig med behandlingen af tilpasningsvanskelig ungdom vil kunne hente værdifuld inspiration i forfatterens pædagogiske metoder, som til tider er ret uortodokse. Det virker eksempelvis ret overraskende, at skolens isolations- og betænkingsrum for vanskelige elever er udstyret mere luksuriøst end skolens øvrige lokaler, og enten må de optagne være rene engle, eller forstanderen enestående dygtig, for ellers var inventaret formentlig knust og flænset forlængst.

Ifølge bogens statistiske afsnit, som er af beskedent omfang, har omkring 70 % af de ca. 800 drenge, som hidtil er udskrevet af skolen, klaret sig tilfredsstillende gennem den tilsynsperiode på gennemsnitligt 4 år, som følger efter udskrivningen.

Jon Johnsen.

Baden P. H. Ball: Prison was my Parish. William Heinemann Ltd., London 1956. 252 s. (18 shillings).

Forfatteren er uddannet indenfor den engelske „Church Army“, som svarer til den danske organisation „Kirkens Korshær“, og virkede nogle år som missionær i New Zealand, inden han i 1930 blev ansat som fængselspræst ved Dartmoor. Her arbejdede han indtil 1948, da han modtog tilbudet om stillingen som fængselspræst ved Wandsworth fængsel, hvorfra han bl. a. af helbredshensyn trak sig tilbage i 1954 til et mere fredsommeligt sogneembede.

Balls memoirer består hovedsageligt af spredte indtryk af nogle af de mange mennesketyper, som en fængselsfunktionær møder på sin vej, men begivenhederne omkring det store mytteri i 1932, hvor forfatteren hele tiden opholdt sig blandt de oprørske fanger uden dog på nogen måde at blive forulempet, er udførligt berettet.

Som en kirkens mand undgår Ball naturligvis ikke at måtte tage stilling til problemerne omkring pryglestraf og dødsstraf. Han tror på begge strafformers præventive virkning og anbefaler endog hyppigere anvendelse af birkeriset overfor unge voldsmænd, og sin anerkendelse af dødsstraffens berettigelse begrundes han desuden ud fra den kristne opfattelse af synd og soning. Inden sin fratræden overværede Ball henrettelsen af Bentley, men han tager ikke i sin bog stilling til dødsstraffens berettigelse i denne stærkt debatterede sag.

Jon Johnsen.

Renée Huggett and Paul Berry: Daughters of Cain. George Allen & Unwin Ltd., London 1956. 252 s. (18 shillings).

Bogen redegør for otte kvindeskæbner, nemlig samtlige kvinder som er henrettet i England, siden Edith Thompsons henrettelse i 1923 satte sindene i bevægelse, idet forfatterne har ønsket at kaste lys over årsagen til, at kun disse otte blandt ialt 64 dødsdømte kvinder fra perioden

1923—53 ikke opnåede benådning. Det er i så henseende bemærkelsesværdigt, at næsten samtlige 56 kvinder, som i dette tidsrum fik ændret dødsstraffen til livsvarigt fængsel, har gjort sig skyldig i drab af småbørn. Af de otte henrettede kvinder begik de fire giftmord, som altid har været strengt bedømt, bl. a. fordi mulighederne for at skjule forbrydelsen ofte er ret gode og fordi der ofte ligger et relativt stærkt og fast forsæt bag. Ethel Major og Charlotte Bryant forgiftede deres ægtefæller, Dorothea Waddingham og Louisa Merrifield forgiftede henholdsvis en patient og en logiværtinde for vindings skyld. Den småbegavede Susan Newell myrdede en avisdreng for nogle få shillings skyld. Den noget psykopatisk prægede Louise Calvert myrdede — for at undgå en tyverisigtelse — sin logiværtinde og tilstod efter sin dødsdom at have dræbt sin samlever, som nogle år tidligere fandtes druknet. Den midaldrende, homoseksuelle Margaret Allen knuste efter en pludselig indskydelse med en hammer hovedet på en 68-årig, påtrængende og nyfigen nabokone, og cyprioten Styllou Christofi, som formentlig var sindssyg, myrdede i jalousi sin svigerdatter og forsøgte bagefter at skjule sin udåd ved at brænde liget på et bål.

Forfatterne har lagt et stort arbejde i at belyse disse otte kvinders livshistorie og sociale baggrund; resultatet er et interessant bidrag til undersøgelserne af den kvindelige kriminalitet og samtidig et angreb på dødsstraffen.

Under bogens trykning blev den niende kvinde, Ruth Ellis, dømt og henrettet. Sagen omtales ganske kort i et postscriptum, som kraftigt understreger forfatternes konklusioner om dødsstraffen og reformbevægelser i strafferetten.

Jon Johnsen.

Federal Prisons 1955. Beretning fra Federal Bureau of Prisons.

The Federal Bureau of Prisons — det amerikanske federale fængselsystems centralorgan — har i 1955 bestået i 25 år. De forløbne år har været kendetegnet ved stadige udvidelser. Gennemsnitsbelæget er nu over 20.000 fanger. (Enkeltstaternes fængsler rummer ca. 160.000 fanger). Det federale fængselsystems mål angives at være omhyggelig udførelse af de domme, der er ikendt ved retterne i forbindelse med gennemførelsen af et behandlingsprogram, der er præget af disciplin og målbevidst kur og træning, afpasset så vidt muligt til lovovertræderens individuelle behov, særligt i tiden efter løsladelsen.

I de forløbne 25 år har belæget radikalt skiftet karakter. Medens over $\frac{1}{3}$ af belæget i 1931 var dømt for overtrædelse af forbudslovgivningen, er det nu knapt 2 % af belæget, der er dømt for overtrædelse af alkohollove. Der er derimod en betydelig stigning for røvernes vedkommende (fra 2—9 %) og for automobiltyvenes (fra 11—27 %). Der er mange, der er straffede som militærpersoner. Der er en større andel af yngre fanger og af langtidsfanger end tidligere. (Henimod $\frac{1}{3}$ af belæget har fængselsstraffe på 5 år og derover). Sikkerhedsproblemer og behandlingsproblemer er derfor skudt mere i forgrunden.

Der kæmpes med konstant overbelæg i anstalterne, der kan rumme ca. 19.000, men som i perioder må rumme over 21.000. Adskillige anstalter karakteriseres som forældede herunder den berømte (eller berygtede) „Alcatraz“ i San Franciscobugten. Det anføres, at omkostningerne ved dette øfængsels opretholdelse er urimeligt høje, bl. a. som følge af, at alle forråd skal transporteres fra land.

Et betydeligt handicap er den lave lønning til bevogtningspersonalet, der ligger under ufaglærte arbejdes.

I lægetjenesten (den fysiske) anvendes for en meget stor del heltidsansatte læger og tandlæger, hvilket vel hænger sammen med institutionernes størrelse. Personalet underkastes årlige lægeundersøgelser, og lægerne deltager i personaleuddannelse. Den ledende læge ved anstalten deltager i budgetlægning og forskellige andre forhandlinger bl. a. i disciplinærnævnet. Der er en rystende mangel på psykiatere. Til næsten 22.000 fanger står ialt kun 4 fuldt uddannede psykiatere og 3 med delvis uddannelse til rådighed. Psykiaterne skal yderligere medvirke i visse retssager.

Værkstedsdriften — Federal Prison Industries — beskæftiger kun 20 % af fangerne. Der er 49 værksteder i 20 institutioner. Der solgtes for 20 millioner dollars, hvoraf de indsatte fik udbetalt 1.200.000. Den årlige produktion pr. indsat var 5.600 dollars. Af overskudet på 3.000.000 dollars indbetaltes 1.250.000 til statskassen (de sidste 20 år er indbetalt 28.500.000 dollars). Der er mangel på passende arbejde, og der oprettes mindre værksteder til reparation af forskellige statsejendele, herunder slidbanelægning på automobilbæk.

Udgiften pr. fangedag er 3,54 dollars. 2,77 dollars går til lønninger og vedligeholdelse af bygninger og inventar. Kun 77 cent står til rådighed for alle andre formål. Man kæmper derfor med betydelige økonomiske vanskeligheder.

Af 571 inspicerede arrester kunne kun 10 beskæftige de indsatte. Der arrangeres stadigt kursus for de ofte politisk valgte arrestforvarere.

I stedse stigende antal er de i de federale fængsler indsatte recidivister, i øjeblikket ca. $\frac{1}{3}$. På denne baggrund må sikkert ses, at prøveløsladelsestallet er så lavt som 35 %, for den meget store gruppe automobiltyve 26 %. Den gennemsnitlige straffetid var 23,2 måneder. Dette gennemsnit er imidlertid fremkommet af så forskellige gennemsnitstider som 5,1 måned for fremmedlovsovertrædelser, 49,5 måneder for overtrædelse af narkotikalove og 151 måneder for røveri. Gennemgående synes straffetiderne langt længere end i Skandinavien.

Der blev i 1954 henrettet 82 mennesker i U.S.A., heraf 43 negre og 38 hvide. For voldtægt henrettedes 8 negre og 1 hvid.

Aude-Hansen.

Tidsskrifter.

Tidskrift för Kriminalvård, årgang 1955.

Argangen inneholder bl. a. artikler af fængvårdsdirektör Gunnar Rudstedt om tilrettelæggelse af fangebehandling og af med. lic. Karl-Erik Törnquist om recidivets årsager med udgangspunkt i forhandlingerne på den 3. internationale kriminologikongres i London i efteråret 1955. Skyddsassistent Ragnar Persson har ydet endnu et bidrag til sidste års debat om personundersøgelserne.

J. J.

NYUDKOMMEN LITTERATUR.

- Anttila, Inkeri*: Alaikäisiin Kohdistuneet Siveellisyyrikokset Ja Niiden Tekijät (Sex Offences on Minors and their Perpetrators). Akaateeminen Kirjakauppa, Jakaja 1956.
- Bericht über den internationalen Juristen-Kongress*. Athen-Griechenland. Internationale Juristen-Kommission. Den Haag. 1956. 170 s.
- Bianchi, H.*: Position and Subject-Matter of Criminology. Inquiry concerning theoretical criminology. North-Holland Publishing Co. Amsterdam 1956. 21 6s.
- Danmarks Statistik*. Statistisk årbog 1956. 420 s.
- Ellis, Albert and Ralph Brancale*: The Psychology of Sex Offenders. Charles C. Thomas. Springfield, Illinois, U.S.A. 1956. 132 s.
- Godwin, George*: Crime and Social Action. Watts & Co. London 1956. 277 s.
- Harrison, Richard*: The C.I.D. and the F.B.I. Frederick Muller Ltd. London 1956. 196 s.
- Hentig, Hans von*: Zur Psychologie der Einzeldelikte. II. Der Mord. J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen 1956. 287 s.
- Jagus, Heinrich*: Die Praxis der Strafzumessung. Walter de Gruyter & Co. Berlin 1956. 36 s.
- Jersild, Jens*: Boy Prostitution. G. E. C. Gad. København 1956. 103 s.
- Jones, Howard*: Crime and the Penal System. A Textbook of Criminology. University Tutorial Press Ltd. London 1956. 269 s.
- O'Hara, Charles E.*: Fundamentals of Criminal Investigation. Charles C. Thomas. Springfield, Illinois, U.S.A. 1956. 722 s.
- Retslægerådets årsberetning for 1953*. H. Hagerups Forlag. 1956. 245 s.